

A FELSŐFOKÚ KÖNYVTÁROSKÉPZÉS SZEREPE A HALLGATÓK DIGITÁLIS KOMPETENCIA- ÁLLAPOTÁNAK FEJLESZTÉSÉBEN

ESZENYINÉ BORBÉLY MÁRIA

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓ

A legújabb, 2016-ban életbe lépő könyvtáros alap- és mesterképzések képzési és kimeneti követelményeiben, a korábbiakhoz hasonlóan, jelentős hangsúlyt kap a hallgatók digitális kompetenciájának fejlesztése. Természetesen a könyvtáros szakok képzési és kimeneti követelményeiben megfogalmazott célkitűzések megvalósulását a mindennapi gyakorlat igazolja vagy cáfolja meg. Ezért is kiemelkedően fontosak azok az empirikus vizsgálatok, amelyek a közelmúltban zajlottak le a már gyakorló könyvtárosok, illetve a végzés előtt álló hallgatók bevonásával. A 2017-es országos könyvtáros vizsgálat egyik legmeglepőbb eredménye az volt, hogy a felsőfokú szakirányú könyvtáros végzettséggel rendelkező könyvtárosok a vizsgált huszonegy digitális kompetencia közül húszat nagyobb arányban birtokolnak haladó szinten, mint a nem könyvtáros diplomával rendelkező könyvtáros szakemberek. Az eredmények alapján joggal feltételezhető, hogy a jelenleg könyvtáros felsőfokú tanulmányaik végén járó leendő szakemberek digitális készségei akár meg is haladhatják a már dolgozó, könyvtáros diplomával rendelkezőkét. A 2019-es hallgatói felmérés eredményei, amelyek ebben a tanulmányban kerülnek először ismertetésre, igazolják az előbbi hipotézisben megfogalmazott állítás helyességét.

Az információs műveltség elsajátíttatása a kezdetektől kiemelt feladata a felsőfokú könyvtárosképzésnek. Így volt ez már azokban az időkben is, amikor az informatika fogalma még ismeretlen volt, és csak futurisztikus elképzelésekben körvonalazódott a digitális világ sejtelmes képe. Amennyiben az információs műveltség fogalmát az Alexandriai Nyilatkozat klasszikus meghatározásával definiáljuk, mely szerint az magában foglalja:

- az információs igény felismeréséhez és az információ megtalálásához, értékeléséhez, felhasználásához és előállításához a kulturális és társadalmi kontextusban szükséges kompetenciákat,
- kulcsot ad olyan tartalmak hatékony eléréséhez, használatához és előállításához, amelyek támogatják a gazdasági fejlődést, az oktatást, az egészségügyi és szociális szolgáltatásokat és a modern társadalmak valamennyi további szegmensét,
- valamint a kurrens technológiákon túlmenően felöleli a tanulás, a kritikus gondolkodás és értelmezés képességét a szakmai határokon túl, és egyaránt kompetenssé teszi az egyéneket és a közösségeket,¹

azt mondhatjuk, hogy napjainkban már elképzelhetetlen az információs műveltség megszerzése magas szintű digitális készségek nélkül. Tulajdonképpen a digitális kompetencia fogalmát akár ekvivalensnek is tekinthetjük az információs műveltség fogalmával. Az Európai Parlament és az Európai Tanács 2006-os digitális kompetencia fogalma is egyértelműen az Alexandriai Nyilatkozatra épít. Megfogalmazásuk szerint a digitálisan kompetens személy tisztában van az információs technológia természetével, szerepével és lehetőségeivel az élet minden területén, képes számítógépes-és internetes alkalmazások használatára a munka és a szabadidő céljából egyaránt. Tisztában van a digitális világ veszélyeivel, az elérhető információ megfelelőségével és megbízhatóságával, a jogi és etikai elvekkel, valamint képes a digitális technológiát innovatív és kreatív célok szolgálatába állítani.²

*Bevezető gondolatok
a digitális kompetencia és a felsőfokú könyvtárosképzés összefüggéseiről*

A könyvtáros alap- és mesterképzések legújabb, 2016-ban életbelépő képzési és kimeneti követelményeiben jelentős hangsúlyt kap a hallgatók digitális kompetenciájának fejlesztése. Természetesen a korábbi követelményrendszer is kiemelt szerepet tulajdonított ennek a tudás-, készség- és attitűdhalmaznak. Az informatikus könyvtáros alapképzési szak jelenleg érvényes követelményrendszere a képzés célját a következőképpen határozza meg: „A képzés célja informatikus könyvtáros szakemberek képzése, akik könyvtárosi ismeretekre és korszerű informatikai tudásra tesznek szert, melynek birtokában képesek a különböző típusú könyvtárak, valamint a tájékoztatói, információ-feldolgozási és -közvetítési feladatokat végző szervezetek gyakorlati szaktudást igénylő munkaköreinek betöltésére. Képesek tudás-, információ- és kultúráközvetítő tevékenységre, segítség nyújtására a digitális írástudás, az információs műveltség elsajátításában, az egész életen át tartó tanulás folyamatában.”³

És természetesen a könyvtártudományi mesterképzési szak célkitűzéseinek is meghatározó, sőt az alapképzéshez viszonyítva még hangsúlyosabb eleme a digitálisan kompetens könyvtáros szakemberek képzése. A képzési és kimeneti követelmény szerint a cél olyan könyvtáros szakemberek képzése, akik a megszerzett könyvtár- és információtudományi és informatikai ismereteik birtokában az információs- és tudástársadalom valamennyi alapintézményében – a korszerű információs technológia teljes eszköztárát hasznosítva – képesek az információs tartalmak előállításával, szervezésével, feldolgozásával, tájékoztatásával, archiválásával kapcsolatos feladatok elvégzésére és az ezekhez kötődő szolgáltatások tervezésére és menedzselésére, a tudás, az információ és a kultúra közvetítésére. Képesek továbbá aktív szerepet vállalni a tudásdisszemináció és a kutatástámogatás területén.⁴

Mindkét képzési forma esetében fontos kitétel, hogy a leendő könyvtárosok azon túlmenően, hogy saját maguk digitálisan kompetenssé válnak, képesek másoknak is segítséget nyújtani és mentori szerepet betölteni.

Természetesen a könyvtáros szakok képzési és kimeneti követelményeiben megfogalmazott célkitűzések megvalósulását a mindennapi gyakorlat igazolja, vagy cáfolja meg. Ezért is van kiemelkedően nagy szerepe annak, ha a könyvtárosok körében végzett országos reprezentatív vizsgálat eredményei támasztják alá, hogy a felsőoktatás jól végzi a dolgát, legalábbis a digitális kompetencia fejlesztése területén mindenképpen. Az EFOP-3.3.3-VEKOP-16-2016-00001 „*Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek*” pályázati konstrukció keretében megvalósuló *Az én könyvtáram* című kiemelt projekt részeként 2017 végén egy országos reprezentatív felmérésre került sor.⁵ A vizsgálat célja a közkönyvtárakban dolgozó könyvtárosok digitális kompetencia állapotának felmérése volt. A felmérés a DigComp keretrendszer első, 2013-ban megjelent verziójára épült, amely a digitális kompetenciának öt területét határozza meg, ezek az információ, a kommunikáció, a tartalom-előállítás, a biztonság és a problémamegoldás.⁶ A kompetenciaterületekhez tartozó huszonegy kompetencia kapcsán egyértelműen definiált az alap, a közép és a haladó jártassági szint. A DigComp digitális kompetencia értelmezése megegyezik az Európai Parlament és az Európai Tanács korábban ismertetett meghatározásával.

A közel kétezer könyvtáros közreműködésével megvalósult 2017-es vizsgálat egyik, a témánk szempontjából legmeglepőbb eredménye az volt, hogy a felsőfokú szakirányú könyvtáros végzettséggel rendelkező könyvtárosok a vizsgált huszonegy digitális kompetencia közül húszat nagyobb arányban birtokolnak haladó szinten, mint a nem könyvtáros diplomával rendelkező könyvtáros szakemberek. A felmérés eredményei arra is rámutattak, hogy a végzettség mellett az életkor is befolyással bír az egyes személyek digitális kompetenciájának szintjére. Az életkor elsősorban a technológia intenzívebb használatát feltételező kompetenciák esetében játszott fontos szerepet.⁷

Az eredmények alapján joggal feltételezhető, hogy a jelenleg könyvtáros felsőfokú tanulmányaik végén járó leendő szakemberek digitális készségei akár meg is haladhatják a már dolgozó, könyvtáros diplomával rendelkezőkét.

Az előbbi hipotézis helytállóságát hivatott eldönteni az a vizsgálat, amelyre 2019-ben került sor. A felmérésben a jelenleg könyvtárosképzést folytató öt magyarországi képzőhely végzés előtt álló hallgatói vettek részt, összesen 27 fő.

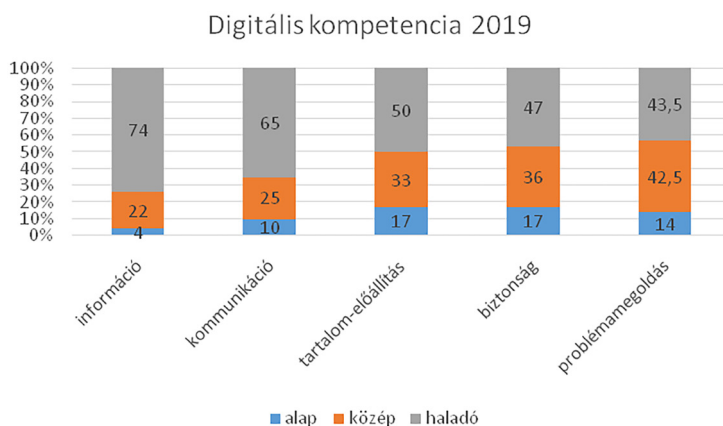
Végzés előtt álló könyvtáros hallgatók digitális kompetenciájának mérése

A hallgatók kérdőíves kikérdezése az eredmények összehasonlíthatósága érdekében ugyanazzal a kérdéssorral történt, mint a 2017 végén lezajlott országos mérés. A vizsgálat módszertani alapja a DigComp 1.0 verziója volt, amellyel öt kompetenciaterület huszonegy kompetenciájának aktuális jártassági szintjét sikerült megállapítani. A fel-

mérés önbevalláson alapult, de a DigComp többszöri használata már igazolta, hogy az önértékeléses módszer nem okoz jelentős torzulást az eredményekben.

Amennyiben a vizsgálat alapján egyetlen mondattal szeretnénk meghatározni a leendő könyvtárosok digitális jártasságát, akkor azt mondhatnánk, hogy 56%-uk haladó, 32%-uk közepes és 12%-uk pedig alapszintű digitális jártassággal rendelkezik. Természetesen ez még csak egy úgynevezett nagykép a jelenlegi helyzetről, de már ez is sok mindent elárul, ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy a 2017-es vizsgálatban a könyvtáros felsőfokú végzettséggel rendelkező szakemberek esetében mindössze 30% volt a haladó, 39% a közepes és 31% az alapszintű jártasság kiterjedtsége. A 2017-es felmérésben összesen 29 fő frissdiplomás könyvtáros vett részt. Ők azok, akik 20–29 évesek voltak a felmérés idején és diplomájukat 2015–2017 között szerezték. Az ő eredményeik ugyan lényegesen jobbak voltak a diplomás könyvtárosok átlagához mérten (42% haladó, 38% közepes és 20% alapszint), de még így is elmaradtak a 2019-ben végzés előtt álló hallgatókétól. A hallgatói eredmények értékelése során a továbbiakban is a 2017-es felmérésben résztvevő könyvtáros diplomával dolgozó szakemberek és a frissdiplomások (könyvtáros diploma) kompetencia eredményei jelentik majd a viszonyítási alapot.

Visszatérve a 2019-es felmérés eredményeinek ismertetéséhez, a DigComp öt vizsgált kompetenciaterületén a hallgatók az 1. ábrán látható jártassági szintekkel rendelkeznek.

1. ábra
Könyvtáros hallgatók digitális kompetenciái, 2019*

Az információ kezelése digitális környezetben a könyvtáros hallgatók háromnegyedének haladó szinten megy. A képzés jellegét tekintve ez kifejezetten pozitív eredmény, hiszen ez a kompetenciaterület foglalja magába az információs műveltség leg-

* A tanulmány minden ábráját a szerző készítette.

lényegibb elemeit. Második a sorban a kommunikáció kompetenciaterület, ahol még a hallgatók túlnyomó többsége gondolja úgy, hogy kifejezetten jó kompetenciákkal rendelkezik. A tartalom-előállítás és a biztonság kompetenciaterületeken mintegy a hallgatók fele érzi haladó szinten jártasnak magát. A számítógépes problémamegoldás kevéssel több hallgatónak megy haladó szinten, mint közepes szinten.

A végzés előtt álló hallgatók eredményeit összehasonlítva a 2017-es vizsgálat könyvtáros diplomával rendelkező könyvtárosainak eredményeivel, radikális különbségek figyelhetők meg. A hallgatók minden egyes kompetenciaterületen haladó szinten állnak a legnagyobb arányban, míg a gyakorló diplomás szakemberek esetében ez csak az információ és kommunikáció területén volt így, és ráadásul a haladók aránya körükben lényegesen kisebb, mindössze 52% és 40%. A hallgatóknak a gyengébb kompetenciaterületeken – tartalom-előállítás, biztonság, problémamegoldás – mindössze 14–17%-a rendelkezett alapszintű jártassággal, ugyanakkor a diplomás könyvtárosoknak 33–36%-a. Ezeken a kompetenciaterületeken közel azonos arányban vannak közepes jártassággal rendelkezők a hallgatók és a gyakorló könyvtárosok között is.

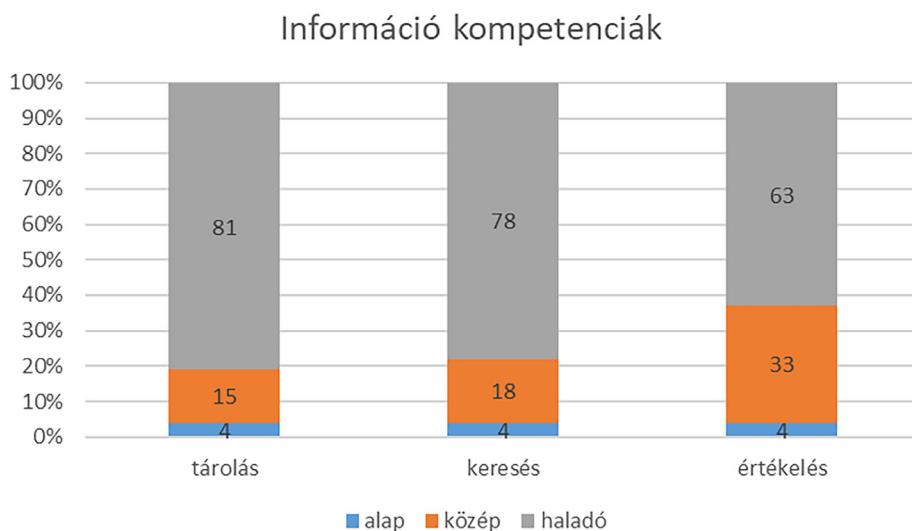
Az egyes kompetenciaterületekről lényegesen árnyaltabb képet kapunk a hozzájuk tartozó egyes kompetenciák mutatóinak tanulmányozása során.

Az információ kompetenciaterület

A DigComp szerint az információ kompetenciaterülethez a keresés, a tárolás és rendezés, valamint az értékelés kompetenciák tartoznak. A hallgatók körében végzett vizsgálat egyik meglepetése az volt, hogy a megtalált információ tárolása, rendezése, szervezése és újbóli visszakeresése bizonyult a legerősebb kompetenciájuknak, ahogyan az a 2. ábrán látható. A 2017-es vizsgálatban a tárolás volt a leggyengébb kompetencia a három információs közül mind a diplomások, mind pedig a frissdiplomások körében (46 és 52% haladó szint), a megtalált információ, információforrás értékelése pedig a legerősebb kompetencia (59 és 63%).

A hallgatók az információ értékelése kompetencia kapcsán érzik a legkevésbé magabiztosnak a jártasságukat. 63%-uk gondolta úgy, hogy kritikus az általa talált információval kapcsolatban, és képes ellenőrizni és felmérni annak érvényességét és hitelességét. De vegyük észre azt a lényeges különbséget, hogy az információ értékelésének 63%-os haladó szintű jártassági mutatója alapján az értékelés a hallgatók esetében a leggyengébb információs kompetenciának, és ugyanezzel az értékkel a frissdiplomások körében pedig a legerősebb információs kompetenciának bizonyult.

A hallgatók információkeresési jártassága (78% haladó szintű jártasság) jelentősen felülmúlja a már dolgozó diplomás könyvtárosokét, akik közül csak körülbelül minden második biztos abban, hogy képes a stratégiák széles skáláját használni az internetes információkeresés és böngészés során, tehát haladó szintű készségei vannak.

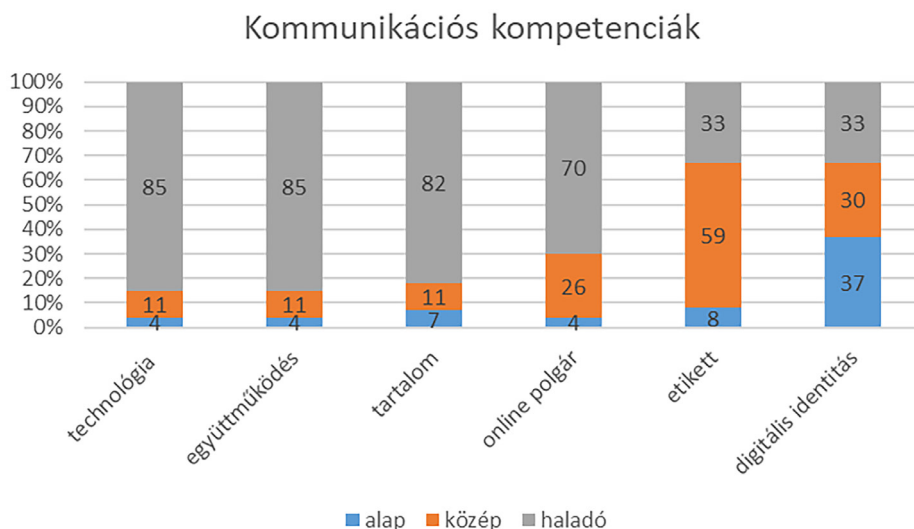
2. ábra
Információs kompetenciák, hallgatók, 2019

A vizsgálat eredményei arra engednek következtetni, hogy a jelenleg végzés előtt álló könyvtárszakos hallgatók digitális kompetenciái az információkezelés területén lényegesen jobbak, mint az aktív könyvtárosoké; és kompetenciafőlényük legmarkánsabban a legtöbb technikai jártasságot igénylő információtárolás és -szervezés területén mutatkozik meg.

Kommunikáció kompetenciaterület

A digitális kommunikáció területén a hallgatók legerősebb kompetenciáinak a technológiai eszközök és azok haladó funkcióinak kiterjedt használata, a különböző kollaborációra szolgáló alkalmazásokon keresztül történő együttműködés és a tartalom-megosztás bizonyultak. Ahogyan az a 3. ábrán látható, mindhárom kompetenciáról több mint 80%-uk úgy vélte, hogy haladó szinten birtokolja azt. A 2017-es vizsgálat szerint a frissdiplomásoknak is a kommunikációs eszközök használata volt a legerősebb kompetenciájuk, de mindössze 62%-os volt a haladó szint. A legmeglepőbb, hogy az együttműködés 2017-ben mind a diplomás könyvtárosok, mind a frissdiplomások körében rendkívül gyenge kommunikációs kompetencia volt, mindössze 28 és 45%-uk állt haladó szinten. 2019-ben a hallgatóknak már 85%-a volt képes haladó szintű együttműködésre a digitális technológia használatával.

A végzős hallgatók online polgárként is lényegesen aktívabbak a már dolgozó diplomás szakembereknél. Az előbbieknél 70, az utóbbiaknak 45%-a haladó jártasságú ezen a területen.

3. ábra

Kommunikációs kompetenciák, hallgatók, 2019

Az online etikett szabályaival haladó szinten a hallgatóknak csak 33%-a van tisztában, ők azok, akik a különböző digitális kommunikációs helyekhez és környezethez alkalmazkodva képesek alkalmazni az online etikett szabályait, és folyamatosan keresik annak a lehetőségét, hogy naprakészek maradjanak az online etikett legújabb kérdéseiben. A már dolgozó könyvtárosok közül néhány százalékkal többen állnak haladó szinten, de körükben lényegesen nagyobb, 20% a csak alapszintű kompetenciával rendelkezők aránya. A digitális identitás menedzselésének haladó szintje azt feltételezi, hogy birtokosa több személyazonossággal is rendelkezik. Ez sem a hallgatók, sem pedig a korábban vizsgált közkönyvtárosi körben nem jellemző, ezért a haladó jártasság kis aránya nem meglepő. (A diplomás könyvtárosok körében 23% volt.)

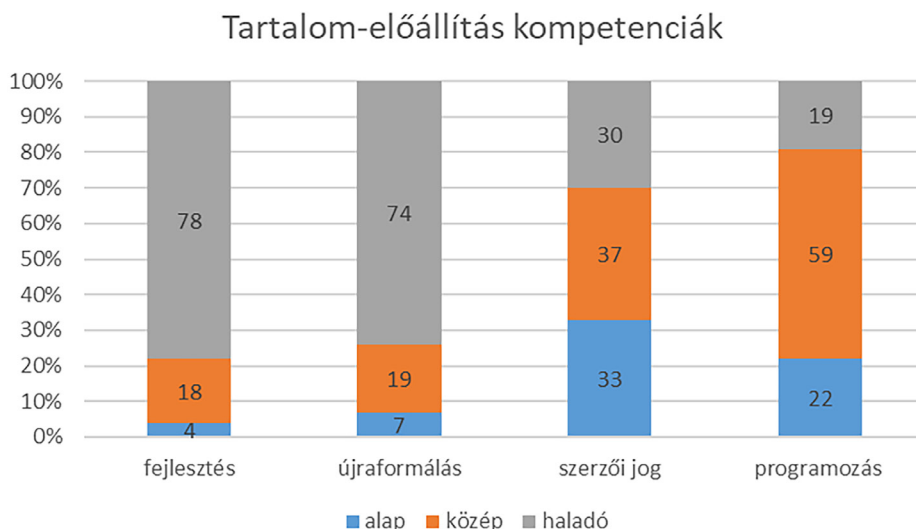
A kommunikáció kompetenciaterületen az egyik legörvendetesebb eredmény, hogy a könyvtáros hallgatók határozottan erős jártassággal rendelkeznek a korábbi vizsgálat során a könyvtárosok egyik leggyengébbnek bizonyult kompetenciája, a kollaboráció területén.

Tartalom-előállítás kompetenciaterület

A tartalom-előállítás kompetenciaterület négy kompetenciát foglal magába, ezek az új tartalom fejlesztése, a tartalom kreatív és innovatív újraformálásának képessége, a szerzői jog és a programozás. A haladó szintű tartalom-előállítási kompetenciával rendelkező személy képes rá, hogy különböző formátumban, platformon és környezetben digitális tartalmat állítson elő. Meglévő tartalmi elemek vegyítésével képes új

tartalmat létrehozni. Tudja, hogy milyen különféle licencek vonatkoznak az általa használt és előállított információkra, forrásokra. Bele tud nyúlni nyílt forráskódú programokba, és néhány programozási nyelven képes kódolni, programozni. Érti a programok mögött lévő rendszereket és funkciókat.

Ezek a készségek elengedhetetlenül fontosak napjainkban a könyvtárosok számára is, talán a több programozási nyelven történő programozás követelményével kapcsolatban lehetünk kissé megengedőbbek. A hallgatók tartalom-előállítási eredményeit a 4. ábra tartalmazza.

4. ábra
Tartalom-előállítás kompetenciák, hallgatók 2019

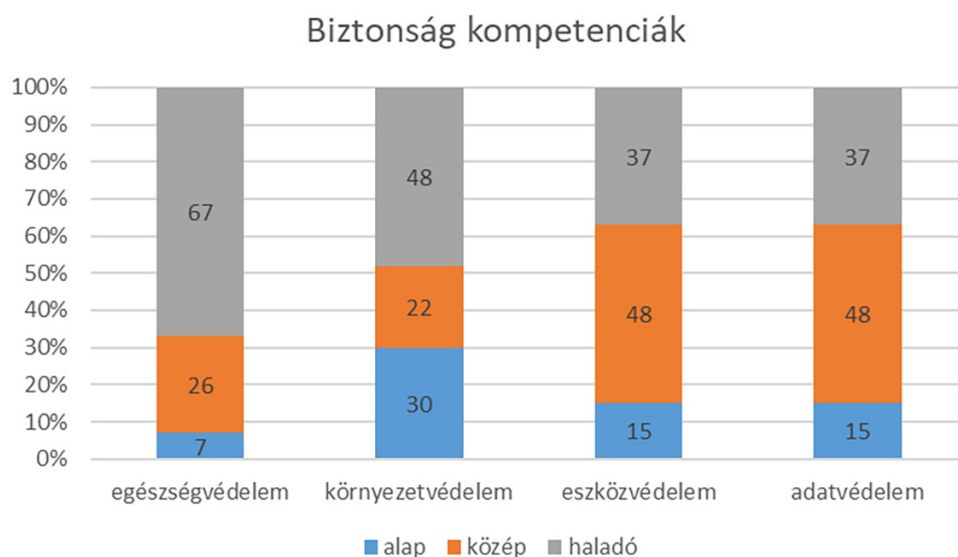
A végzés előtt álló hallgatók nagyon jó szinten képesek digitális tartalmat létrehozni és a már meglévőt újraformálni, ebben körülbelül háromnegyedük áll haladó szinten. A 2017-es vizsgálat könyvtáros diplomával rendelkező könyvtárosai közül 39–39% rendelkezett haladó jártassággal ezeken a területeken, és a frissdiplomások közül is csak 66 és 41%.

Könyvtárszakmai szempontból a kompetencterület egyik kiemelkedően fontos kompetenciájának, a szerzői jogi ismereteknek a haladó szintjével sajnálatosan kevesen, a végzős hallgatóknak alig harmada rendelkezik, és körülbelül ilyen arányban vannak az alapszinten állók is. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy ezek a viszonylag gyenge eredmények is messze túlszárnyalják a gyakorló felsőfokú könyvtáros végzettségű szakemberek eredményeit. Közülük mindössze minden negyediknek volt haladó szerzői jogi jártassága, és minden második csak alapvető ismeretekkel rendelkezett a 2017-es vizsgálat idején.

A programozás nem tartozik feltétlenül a leginkább könyvtárosi szakmaspecifikus kompetenciák sorába, de mégis fontos eleme napjaink digitális műveltségének. Éppen ezért öröndetes, hogy a hallgatói felmérés jelentős jártassági szint növekedést mutat ezen a területen is. A diplomás könyvtárosok több mint fele csak alapszinten áll programozásból, a frissdiplomások 2017-es eredményei pedig hasonlóak a 2019-es hallgatói eredményekhez.

Biztonság kompetenciaterület

A biztonság kompetenciaterület kompetenciáinak erőssorrendje azonos a végzés előtt álló hallgatók és az aktív könyvtáros diplomás szakemberek körében, azonban a hallgatói eredmények erőteljesebb jártasságot mutatnak. A részleteket az 5. ábra tartalmazza.

5. ábra

Biztonság kompetenciák, hallgatók, 2019

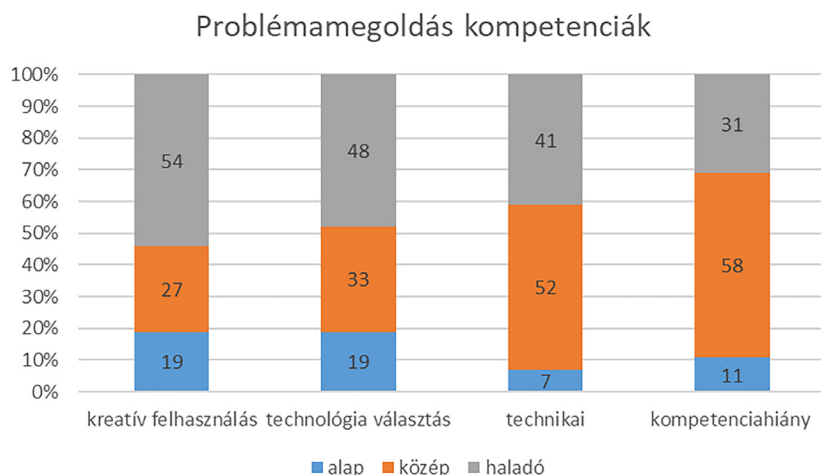
Az egészség-és környezettudatosság erős kompetenciái a könyvtárosoknak (60 és 37%-uk áll haladó szinten), de ennek ellenére ezekben a kérdésekben is jártasabbnak bizonyultak a hallgatók.

Az eszközvédelem a hallgatóknak sem erős területe, így az előnyük elsősorban abban mutatkozott meg, hogy közülük arányaiban sokkal kevesebben rendelkeznek csak alapszintű jártassággal. (A diplomás könyvtárosok esetében ez 42%.)

Az adatvédelem egyértelműen hallgatói fölényt mutat a viszonylag gyenge eredmények ellenére is. Közülük csak körülbelül fele annyian állnak alapszinten, ugyanakkor két és félszer többen haladó szinten, mint a könyvtárosok közül.

Problémamegoldás kompetenciaterület

A technológia kreatív és innovatív felhasználása másokkal proaktívan együttműködve kifejezetten gyenge problémamegoldó kompetenciája volt 2017-ben a könyvtáros diplomával dolgozó szakembereknek. Mindössze 18%-uk ítélte haladónak saját jártasságát, és a frissdiplomások esetében is csak 28% volt ez az érték. Az alapszinten állók tábora hatalmas volt, 51% a diplomás könyvtárosok és 31% a frissdiplomások körében. Ők már ugyan képesek a technológiát kreatív módon használni, de ezen a kompetenciaszinten még nyoma sincs az innovatív tartalmak előállításának, proaktív módon együttműködve másokkal. Ezekhez az eredményekhez mérten a 2019-es hallgatói vizsgálat nagyon pozitív változást jelez, ahogyan az a 6. ábrán látható.

6. ábra

Problémamegoldás kompetenciák, hallgatók 2019

A könyvtárosok körében igazoltan leggyengébb problémamegoldási kompetencia a technológia kreatív felhasználása másokkal proaktívan együttműködve, de a jelenleg végzés előtt álló könyvtárszakos hallgatóknak ez már nem okoz különösebben nagy gondot. Csak minden ötödik hallgató érzi alapszintűnek ezt a jártasságát. Nem lehet véletlen, hogy a kreatív felhasználással szoros összefüggésben álló kollaborációra való képesség is meglepően erős volt a hallgatók körében (85%-uk volt képes haladó szintű együttműködésre), ahogyan arról már a korábbiakban szó esett.

A hallgatók kiemelkedően jó jártassággal rendelkeznek az adott feladathoz leginkább illeszkedő technológia kiválasztásában is. Ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy 20%-uk alapszintűnek érzi a jártasságát, és ez így volt 2017-ben a frissdiplomások esetében is. Nagyon fontos, hogy minél többen mozduljanak el az alapszintről, és legyenek képesek tájékozottan dönteni arról, hogy milyen eszközt, alkalmazást,

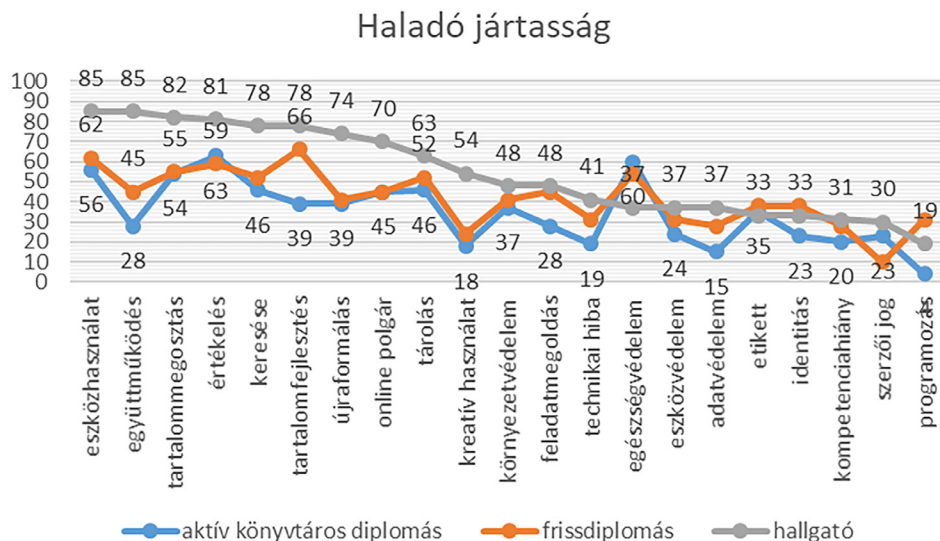
szoftvert vagy szolgáltatást használjanak a számukra ismeretlen, nem szokványos feladat megoldásához, és arról is, hogy melyik eszköz szolgálja legjobban a céljaik elérését.

A saját digitális kompetenciahiányukat is többen kezelik haladó szinten a hallgatók közül, mint a diplomás könyvtárosok közül. Az utóbbiaknak 20%-a állt haladó szinten, míg a hallgatóknak 31%-a gondolja úgy, hogy gyakran frissíti saját digitális kompetenciáit.

Összegzés

A jelenleg végzés előtt álló könyvtárszakos hallgatók körében végzett digitális kompetenciavizsgálatban összesen 27 fő vett részt, ahogyan ez már a bevezetőben is szerepelt. A képzés jelenlegi helyzetének ismerői számára egyértelmű, hogy a minta nagysága a számításba jöhető alapsokasághoz mérten megfelelő, és a reprezentativitás követelményének is eleget tesz a következők szerint: 16 fő alapképzésben, 8 fő mesterképzésben és 3 fő osztatlan tanárképzésben tanuló hallgató vett részt a felmérésben. A 27 főből 20 úgy nyilatkozott, hogy informatikai ismereteit többek között felsőfokú tanulmányai során szerezte, 3 fő kizárólagosan csak akkor.

Ezeket az információkat szokatlan módon azért az összegzés részben, nem pedig a bevezetésben osztottam meg az olvasóval, hogy hangsúlyosabbak legyenek a tanulmány záró gondolatai. A 7. ábra a 2017-es felmérésben részt vevő könyvtáros felsőfokú végzettségűek, továbbá az akkor frissdiplomás könyvtárosok, és a 2019-es hallgatói felmérés közreműködőinek haladó jártassági szintjeit mutatja az egyes kompetenciák szerint.

7. ábra

Hallgatók, frissdiplomások és aktív könyvtáros diplomával rendelkezők haladó jártassági szintjei

A haladó jártasság megszerzése számos DigComp kompetencia esetében alapvető elvárás lehet valamennyi könyvtáros felsőfokú végzettséggel rendelkező szakemberrel szemben. Nem tartom tisztemnek annak eldöntését, hogy melyek a könyvtárosság szempontjából kiemelt prioritású kompetenciák, de megítélésem szerint valamennyi kapcsán törekedni kell a haladó szint elérésére a felsőfokú tanulmányok során.

Ahogy azt a korábbiakban írtam, a könyvtáros felsőfokú szakirányú végzettséggel rendelkező könyvtárosok egy kivételével (a digitális identitás menedzselése) valamennyi digitális kompetencia kapcsán jobb mutatókkal rendelkeznek, mint az egyéb diplomával rendelkező könyvtáros társaik.⁸ A hallgatók körében végzett vizsgálat pedig igazolta a bevezetésben feltett hipotézist, miszerint a jelenleg könyvtáros felsőfokú tanulmányaik végén járó leendő szakemberek digitális készségei akár meg is haladhatják a már dolgozó, könyvtáros diplomával rendelkezőkét. A végzés előtt álló könyvtáros hallgatók haladó szintű jártassága a huszonegyből mindössze négy kompetencia esetében marad el kis mértékben a már dolgozó szakemberektől. Ezek az egészségvédelem, az etikett, a digitális identitás menedzselése és a programozás. Az utóbbiban a frissdiplomások vallották jobbnak magukat. Tizenhét digitális kompetencia kapcsán bizonyultak jobbnak a hallgatói eredmények, és ezek közül nyolctíz esetében határozottan nagyok a különbségek a már gyakorló könyvtárosok eredményeihez viszonyítva. Ezek között olyan kiemelten fontos kompetenciákat találunk, mint a digitális környezetben végzett együttműködés, a tartalommegosztás, a technológia kreatív célokra történő használata, a meglévő tartalom újraformálása, az információ keresése, tárolása és értékelése.

A felmérések egyértelműen igazolták azoknak a törekvéseknek az eredményességét, amelyeket a felsőfokú könyvtárosképzésért felelősséget érző szakemberek a lehető legszélesebb szakmai kör bevonásával tettek és tesznek a képzés folyamatos tartalmi megújításáért.

Irodalom és jegyzetek

1. Beacons of the Information Society: The Alexandria Proclamation on Information Literacy and Lifelong Learning. Forrás: <https://www.ifla.org/publications/beacons-of-the-information-society-the-alexandria-proclamation-on-information-literacy>. [2019. május 21.]
2. ESZENYINÉ BORBÉLY Mária: A magyar könyvtárosok digitális kompetenciamérésének lehetséges fogalmi kerete és indikátorai. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 63. évf. 6–7. sz. 2016. 236–243. p. Forrás: <http://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/76/10435> [2019. május 21.]
3. 18/2016. (VIII. 5.) EMMI rendelet a felsőoktatási szakképzések, az alap- és mesterképzések képzési és kimeneti követelményeiről, valamint a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet módosításáról. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1600018.EMM×hift=20160813&txtreferer=00000001.txt>. [2019. május 21.]

4. Uo.
5. ESZENYINÉ BORBÉLY Mária: A végzettség és a könyvtárosok digitális kompetencia-szintje közötti összefüggések összehasonlító elemzése. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 65. évf. 5. sz. 2018. 287–306. p. Forrás: <http://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/3463/10342> [2019. május 23.]
6. FERRARI, Anusca: DIGCOMP. A framework for developing and understanding digital competence in Europe. Luxemburg, Publications Office of the European Union, 2013. Forrás: <https://dx.doi.org/10.2788/52966> [2019. május 21.]
7. ESZENYINÉ BORBÉLY Mária: i. m. 2018.
8. Uo.

Eszenyiné Borbély Mária 1994 és 2005 között a Nyíregyházi Főiskola, majd 2007-től a Debreceni Egyetem Informatikai Karának oktatója. 2006 és 2007 között a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár igazgatója. Oktatója és témavezetője a Debreceni Egyetem Informatikai Tudományok Doktori Iskolájának. Harmadik ciklusban tagja a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökségének.

ORCID: 0000-0002-1161-1419